

BYGGEMENSKAPER PÅ LANDSBYGDEN — BYGGA OCH BO I FLERBOSTADSHUS

Hogslätts Vänboende i Gerlesborg fick en kommunal borgen av Tanums kommun. Foto: Per Pixel Petersson.

JONAS LAGANDER OCH BRIDGET WEDBERG

Byggemenskaper på landsbygden öppnar upp för en ny typ av boende där man tillsammans tar ansvar för både sin livsmiljö och sin framtid. Genom att gå samman i ekonomiska föreningar eller lokala utvecklingsbolag, även kallade "bygdebolag", kan invånarna inte bara skapa flerbostadshus utan också, om man så vill, forma en livsstil som präglas av självhushållning – där gemensamma odlingar, förnybar energi och delade resurser blir en naturlig del av vardagen.

På många platser vill människor inte nöja sig med att vänta på att kommunen eller marknaden ska ordna de livsmiljöer och bostäder vi behöver och vill ha för att trivas. Vi behöver själva ta initiativ för att skapa dessa boendemiljöer! Vi, Jonas och Bridget, jobbar på Coompanion som rådgivare för bygg- och bogemenskaper och vill med denna artikel belysa att möjligheten finns och uppmuntra fler till att våga försöka.

Enligt Hela Sverige Ska Leva saknas idag mellan 50 000 och 70 000 flerbostadshus på den svenska landsbygden. Efterfrågan kommer främst från äldre som vill lämna villan eller gården och flytta till ett mindre och mer praktiskt boende, gärna med någon form av planerad gemenskap grannar emellan. Man vill ofta bo centralt i byn, med "rullatoravstånd" till lanthandeln och busshållplatsen. Andra målgrupper som noterats är människor som

genomgått skilsmässa och vill bo kvar i byn samt yngre som inte vill bo kvar hemma men inte lämna hembygden.

Bygdenytan

Samhällsvinsterna för landsbygden med flerbostadshus för äldre är primärt positiva flyttkedjor, vilka medför att barnfamiljer kan flytta till landet när de äldre säljer sina hus/gårdar och flyttar till de nya lägenheterna. Det leder till ett förbättrat underlag för servicelösningar av olika slag, t ex fler kunder till lanthandeln och bättre förutsättningar för offentlig hemtjänst. Kiladalens Utveckling AB (svb) i byn Stavsjö utanför Nyköping är ett sådant gott exempel. De ger förtur till personer boende på orten som lämnar ett hus. Detta icke vinstdrivande bygdebolag har uppfört 22 lägenheter samt en digital lanthandel som de n driver för byns bästa.

Hyreshus kan självklart även anpassas för yngre målgrupper genom att inbegripa mindre lägenheter, eller kanske kompletteras med atefallshus ("tiny houses"), eller om det finns finansiering större lägenheter för barnfamiljer. Det finns ett koncept kallat "Max4Lax" som innebär att man skapar kollektivboenden i större lägenheter, t ex en 5:a, där flera delar på samma kök, badrum och vardagsrum men bor i egna rum. Då kan man få ned månadskostnaden markant för boendet.

För yngre kan det vara svårare att delta i en byggemenskap eftersom man vanligtvis saknar eget kapital. Det finns dock alternativa vägar även för yngre som kan vara beredda att

acceptera en högre hyra. Detta kan bland annat ske genom att hitta investerare. Vissa byar har lyckats med att hitta sådan finansiering, exempelvis Kvarnviks Strand i Åtvidaberg och Kaxås i Jämtland. En idéburen aktör som jobbar med investerare åt den idéburna sektorn är Mikrofonden. Denna ekonomiska förening kan hjälpa till med att hitta investerare som vill finansiera idéburna verksamheter, erbjuda kreditgarantier och förlagslån samt gå in som investerande medlem i ekonomiska föreningar. Viktigt är då att byggemenskapen har en bra affärsmodell och finansieringsplan.

En byggemenskap kan även uppföra vanliga hyreslägenheter för icke-medlemmar, t ex mindre lägenheter för byns yngre invånare. Detta kan då ge en extra inkomst för byggemenskapen som kan hjälpa till med den långsiktiga ekonomin. BRF Gården i Uppsala är ett exempel på en byggemenskap som även hyr ut "vanliga lägenheter" (dock inne i staden).

Självhushållning tillsammans

Att bygga tillsammans handlar om att förena krafter, dela ansvar och skapa lösningar som anpassas efter lokala behov. Genom kooperativa modeller får alla en röst i besluts- och utvecklingsprocessen, vilket gör att boendemiljön speglar gruppens värderingar. Detta demokratiska arbetssätt stärker inte bara den sociala sammanhållningen utan öppnar också för innovativa sätt att lösa bostadsutmaningar. För Åters läsare kan man kanske tänka sig att självhushållningslösningar med odlingar och småskalig djurhållning tillsammans kan vara

av intresse i ett gemensamt bostadsprojekt. Självklart är detta fullt möjligt.

Vad som kan skapas står såklart i direkt relation till budget och medlemmarnas vilja att bidra med ideella insatser. Den klassiska gemensamma aktiviteten i bostadsgemenskaper är den gemensamma middagen för alla i huset en gång i veckan. Här är några idéer på vad som kan åstadkommas via en byggemenskap förutom själva boendet och gemenskapsytor inomhus.

- **Gemensamma odlingsytor:** Planera in gröna områden och trädgårdar där medlemmarna tillsammans kan odla grönsaker, örter och frukt. Detta skapar inte bara tillgång till ekologiska och närproducerade råvaror utan blir även en mötesplats där kunskap och erfarenheter delas.
- **Gemensam djurskötsel:** Det kan vara utmanande att dela på djurskötsel. Med tydliga regler (med både morot och kanske lite piska) samt tålmod/ödmjukhet inför olikheter från deltagarna går det att skapa hållbara modeller för detta. Kompanjonavtal och fördelningsnycklar för insats i relation till produktion (och kanske försäljning) är ett bra tips (gäller även för odlingsytor).
- **Förnybar energi:** Investera i solpaneler som kan förse byggnaden med ren energi. Genom att gemensamt stå för investeringar och underhåll kan man göra boendet mer självförsörjande.
- **Delning av resurser och kompetensutveckling:** Skapa gemensamma utrymmen för verktyg, lager för mat och andra resurser som kan minska behovet av externa inköp.
- **Kompetensutveckling:** Workshops och kurser i allt från kompostering till biodling kan lyfta kunskapsnivån inom gruppen.
- **Hållbar planering och design:** Utforma bostäderna med ett långsiktigt perspektiv där både miljövänliga materialval och energieffektivitet prioriteras. Att tänka i termer av cirkulär ekonomi och återanvändning av material bidrar till en robust och framtidssäker bostadslösning.

Exemplet Lagnö Bo

Ett gott exempel på byggemenskap på landsbygd där man fått in barnfamiljer och olika aktiviteter kopplat till självhushållning är Lagnö Bo utanför Trosa. Huset är ekologiskt hållbart och delvis uppfört med ekologiska material som lera, träflis och halm. En 500 kvm stor vinterträdgård utgör en kollektiv tillgång för de boende i de 19 lägenheterna i huset.

Huset organiseras som en kooperativ hyresrättsförening och har en värdegrund som bygger på hållbarhet, återbruk och samverkan kring aktiviteter som matlagning, odling, förädling, husets skötsel och krisberedskap. Här används hållbara lösningar för el och värme: solceller, bergvärme, värmepump, massugn och vattenburen värme.

Köket är verksamhetens hjärta. Här turas de boende om att laga gemensam mat två gånger i veckan. Vid kursverksamhet som kooperativet erbjuder serveras mat och fika i den gemensamma matsalen (vinterträdgården). Här har till exempel hållits kurser om frö, jord, vatten och permakultur för boende och andra intresserade, med stöd av studieförbund och med finansiering från Trosa kommun och Länsstyrelsen. Sedan starten 2018 har Lagnö Bo blivit en tydlig "hub" och företrädare för miljömedvetenhet i Trosa. Kultur som dans, teater, musik och öppen scen lockar boende och grannar.

Vid skapandet av en damm, en tadelaktvägg, en massugn och en skogsträdgård har Studieförbundet i Sörmland stöttat kurser öppna för allmänheten. Det blev ett sätt för kooperativet att finansiera dessa tillgångar på ett hållbart sätt.

Trädgården är verksamhetens lunga. Förutom nämnda skogsträdgård finns också en fruktträdgård, bärbuskar, en örtagård och en köksträdgård där rotsaker och andra grönsaker odlas, främst till de gemensamma matlagen. De boende tar tillvara på allt regnvatten som leds till en nedgrävd tank, där överskottet sedan leds vidare till dammen.

Lagnö Bo fick Trosa kommuns miljöpris 2023. Just nu ansöker kooperativet om Leader-projektmedel till en förstudie om energigemenskaper. Det vill samarbeta kring energilösningar i sin nära omgivning, Lagnöviken i Trosa.

Lagnö Bo har lyckats med mycket men har också haft motgångar. Genom att markvärdena är låga ute på landsbygden där huset är beläget så blev insatserna för medlemmarna höga. Banken går normalt sett inte in med mer än 70–75 % av finansieringen, resten måste byggemenskapen ha i eget kapital. Det är alltså inte så billigt att bo i just Lagnö Bo i nuläget ... men hög kvalitet för de boende!

Några nycklar för att komma igång

Skapa en juridisk person

Genom den rådgivning vi har haft märker vi att något händer när en grupp bildar en juridisk person. Då börjar både man själv och omgivningen ta en på allvar. Det är ett verktyg för att börja samla in pengar, ett första steg att bli tydlig i vad den gemensamma viljan består i och formulera den. Det är också lättare att börja tala med markägare och kommun om faktiska objekt och om förutsättningar som finns på din plats. Kommunen är en viktig part och med dem ska man ha en tidig, god och kontinuerlig dialog då de har väldigt många synpunkter man behöver ta hänsyn till som rör vatten, avlopp, bygglov, detaljplaner eller vad det nu rör sig om på din plats. Är de tidigt involverade kan de också bli delaktiga i att hitta en bra finansieringslösning när det blir aktuellt. Exempelvis kan kommunen erbjuda tomträtt och kommunal borgen till idéburna bostadsprojekt. Exempel på kommuner som givit kommunal borgen till byggemenskaper är Nyköping, Tanum och Ockelbo.

Konkretisera var ni vill bygga

Så fort det finns ett hus eller en tomt så blir det konkret. Då kan människor lättare förhålla sig till om de vill detta eller inte. Några faller bort, andra kommer till. När det finns ett konkret objekt att förhålla sig till är det i regel

Förenade Solhem i Roslagen. När kommunen ville sälja det gamla ålderdomshemmet köpte eldsjälarna från bygden huset genom en kooperativ hyresrättsförening och byggde om det. Nu finns där lägenheter och gemenskapslokaler. Foto: Kerstin Kärnekull.

Murning av murstock till massugn i det gemensamma utrymmet på Lagnö Bo. Foto: Kerstin Kärnekull.

nödvändigt att ta kontakt med kommunens planavdelning eller byggnadskontor. Även på landsbygden finns ofta bestämmelser som man behöver förhålla sig till, vilket också gör att allt blir mycket mer konkret. Vad är möjligt? Gör mycket enkla kostnadsberäkningar, inte alls noga utan bara för att få en känsla av vad det handlar om för pengar. Tänk att ni är många som vill detta och som delar kostnader, då blir summorna hanterbara på ett annat sätt. Tänk också att ett hus ska stå i 100 år. Även om inte bankerna alltid vill tänka så är det åtminstone möjligt att få avbetalningar på minst 50 år om man vill det, och ni är många som kan hjälpa till och göra något. Allt behöver inte betalas per timme till proffs. Bara att erbjuda byggstädning kan ge besparingar på flera miljoner.

Samla kompetenser och ha högt i tak

Ju fler olika kompetenser som finns i en arbetsgrupp eller styrelse desto bättre. Det behövs byggkompetens, ekonomikompetens, kompetens kring fastighetsskötsel samt även juridik och eventuellt upphandling. Men det är också viktigt att ge plats för de som ser till att alla trivs, att beslut följs upp och att det är ordning och reda på papper m m. Det är ett väldigt bra tillfälle att träna samarbete, men bli inte för många i början. Utgå från de som tycker om att jobba ihop och ser på varandra med snälla ögon och utgå från värmen mellan människor. Ha högt i tak, ha roligt och skratta mycket och lita på varandra. Då blir det ett spännande, lärorikt och otroligt värdefullt arbete för framtiden.

Olika juridiska organisationsformer

De juridiska organisationsformerna när vi arbetar med bo- och byggemaskaper är ideell förening, ekonomisk förening, kooperativ hyresrättsförening och vanlig bostadsrättsförening eller AB (svb), ett aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning. Det finns också en möjlig väg som används ibland, främst när det gäller gåvor, och det är en stiftelse.

Att välja rätt organisationsform har betydelse för vilken utveckling ett arbete får och vilken utveckling som gynnas. Bra information finns att läsa på bolagsverket.se men om man är lite organisationsnördig, som vi, kommer här lite synpunkter.

Alla organisationsformer förutom stiftelsen är styrda demokratiskt av de som är delaktiga i den. I ett AB är det en röst per insatt peng och i en förening är det medlemmarna, människorna, som har en röst var. Alla föreningar är inte öppna för vem som helst, det gäller bara den ideella föreningen, för de andra föreningsformerna krävs att man har lagt in någon form av insats, ägarandel, eller fått tillgång till någon nyttinghet som föreningen erbjuder.

De organisationsformer som oftast är aktuella när man konkret vill bygga är den ekonomiska föreningen, eller olika varianter av den som bostadsrättsföreningen och den kooperativa bostadsrättsföreningen, eller någon form av AB. Dessa gör det möjligt att hantera kapital på ett tryggt sätt.

Den ideella föreningen är för flyktig för att ta på sig ett bygge – varje år blir du ny medlem, så helt plötsligt finns kanske bara några få. Det finns ingen egentlig lagstiftning för denna organisationsform utan den vilar väldigt mycket på praxis och om du kommer på obestånd finns oklarheter kring det personliga ansvaret. Men den ideella föreningen är perfekt för att bära gemenskapsinitiativ och aktiviteter där alla kan vara med, det är lätt att gå med men också lätt att gå ur. Vill du ha bidrag från offentlig sektor och även andra är den väldigt bra och kraven på ekonomisk redovisning är inte lika hårda som vid övriga juridiska former. I regel redovisar du inte moms eftersom du inte har en affärsmässig verksamhet. En ideell förening kan starta ett aktiebolag, där den tex kan driva ekonomisk verksamhet, vilket ibland är smart för då har föreningen demokratisk kontroll över bolaget.

En ideell förening är en lämplig associationsform om tanken är att ett befintligt bostadsbolag ska bygga enligt gruppens vision

och gruppen sedan ska organisera den sociala gemenskapen i huset. Så är många kollektivhus i landet skapade och organiserade.

De tre varianterna på ekonomiska föreningar har vissa olikheter sinsemellan. Vi förordar den vanliga ekonomiska föreningen i starten av en byggemaskap. Den går sedan lätt att omvandla till en bostadsrättsförening eller en kooperativ hyresrättsförening genom att ändra lite stadgar om man behöver det. Den ekonomiska föreningen tar in pengar genom att bestämma medlemsinsatsernas storlek, men har också möjlighet att ta in kapital genom förlagsinsatser och frivilliga insatser – det är pengar som människor kan tänka sig att avvara och låta arbeta i föreningen ett tag. Det är inte gåvor och heller inte lån utan det är föreningslivets "riskkapital". Man har också möjlighet att ha "investerande medlemmar". Vi ser dem mest som stödmedlemmar, de har begränsad rösträtt och kan aldrig själva, oavsett hur många de är, själva rösta mot de "riktiga medlemmarna".

Bostadsrättsföreningen känner de flesta till. Den ger dig rätt att låna på bank med bostaden som säkerhet. Bostaden går att sälja, även om föreningen då behöver bevilja medlemskapet till den som köper. Föreningen har svårt att neka medlemskap. Det är marknaden som styr vad du kan sälja och köpa lägenheten för.

I en kooperativ hyresrättsförening äger du inte lägenheten på samma sätt, utan när du vill flytta lämnar du tillbaka lägenheten till den kooperativa hyresrättsföreningen och får tillbaka din insats som är fastställd av föreningen. Föreningen i sin tur upplåter lägenheten till en ny medlem som kanske stått i kö för att få en. Det är ett icke-spekulativt boende. Föreningen har större makt att bestämma vem som får lägenheten än i bostadsrättsföreningen.

Ett AB (svb) kan också vara ett alternativ och används ofta för lokala utvecklingsbolag och bygdebolag. Exempel är Kiladalens Utveckling AB (svb) i Stavsjö och Kolmårdens Utveckling AB (svb) i Krokek/Kvarsebo. På

På Lagnö Bo har man testat olika former av självhushållningsformer tillsammans. Foto: Anita Blom af Ekenstam.

Bygggemenskapsprocessens resa, från idé till färdigt hus.

Gotland har lokala utvecklingsbolag AB (svb) använts i Östergarn för att skapa företagshotell. Ett AB (svb) kan genom att ackumulera kapital till bygden vara en trygghet för banken. Det går ju ändå alltid att blockhyra hela huset som en kooperativ hyresrättsförening och på det sättet ge de boende i huset inflytande.

Så här skapar ni ett idéburet bostadsprojekt tillsammans

1. Skapa en gemenskap och definiera vision

- Samla en grupp människor med liknande intresse för att skapa ett gemensamt boende.
- Diskutera vilka behov och värderingar som ska ligga till grund för projektet.
- Formulera en vision och värdegrund för hur boendet ska se ut och fungera.
- Undersök om ni kan få Leader-pengar. Det har tex Lagnö Bo och Kolmårdens Utveckling AB (svb) använt för att bland annat genomföra marknadsundersökningar i byn för att analysera behov, komma igång med projektet och för att mobilisera målgruppen. Detta underlättar i utformningen av bostadsprojektet för att skapa rätt kvalitet som passar i byn.
- Starta i god tid innan gruppen behöver det nya boendet. Snitttiden för en bygggemenskap att gå från idé till ett färdigt hus i Sverige

ligger uppemot 10 år. Det finns dock projekt som lyckats på mycket kortare tid, exempelvis Kiladalens Utveckling AB (svb) i Stavsjö. Ju fler bygggemenskaper vi får i landet som bygger erfarenhet, skapar typmodeller/typ-lösningar med mera, desto mer sannolikt är det att projekttiderna kortas. Viktigt är att även kommunerna börjar underlätta mer för bygggemenskaper då brist på lämpliga byggrätter ofta kan vara en signifikant förseningsfaktor.

- Nätverka med andra startgrupper och färdiga idéburna bostadsaktörer. Här finns lärdomar att hämta.

2. Organisera och strukturera arbetet

- Diskutera hur gemensamma beslut ska fattas och hur arbetsinsatser ska fördelas.
- Skapa en eller flera arbetsgrupper och fördela ansvar.
- Hitta en organisationsform som passar gruppen – ideell förening är lämplig om ni vill att ett befintligt bostadsbolag ska bygga (bogemenskap), ekonomisk förening om ni själva vill bli byggherrar (bygggemenskap).
- Skriv stadgar och besluta om medlemsvillkor. Här kan det vara lämpligt att ta del av kostnadsfri rådgivning hos Coompanion.

3. Juridik och ekonomi

- Undersök finansieringsmöjligheter: egna insatser, lån, bidrag, investerare, stöd från Boverket (kreditgarantier) och kommunen (kommunal borgen m.m). På www.coompanion.se/byggabo finns bland annat en finansieringsguide att ladda ned med visst fokus på socialt och idéburet byggande. På samma sajt har Coompanion även en rapport om hur kommuner kan ge borgen till idéburna bostadsprojekt med särskilt fokus på landsbygden.

4. Hitta och säkra mark eller fastighet

- Samverka med kommunen och andra mark- eller fastighetsägare för att hitta en byggklar tomt eller en fastighet som kan köpas in och byggas om för era ändamål. Om det inte finns en byggklar tomt i byn kan det ta lång tid att detaljplanera för kommunen. Undersök gärna byggherre-driven detaljplanering vid behov.
- Undersök möjligheter för tomträtt, beroende på gruppens önskemål.
- Analysera kostnader och genomförbarhet.

5. Utveckla byggprojektet och hitta finansiering

- Sök det startstöd för bygggemenskaper på 400 000 kronor som i skrivande stund finns hos Boverket. För att kunna söka måste ni vara en ekonomisk förening med minst 6 medlemmar som går in med 10 000 kronor var i insats, samt ha ett tomtavtal. Gå in på Boverkets hemsida för att få exakta detaljer kring stödet.
- Läs Boverkets rapport 2018:32 – Bygggemenskaper som en del av bostadsförsörjningen. Det är bra läsning för tjänstepersoner på kommunen. Den ger tips på hur kommuner kan stötta bygggemenskaper. Tipsa gärna om den när ni inleder samverkan med kommunen.
- Samarbeta med arkitekter och byggföretag för att planera boendet. Ett starkt tips är att skaffa en projektlots via Föreningen för bygggemenskaper. Startbidraget från Boverket kan användas för att finansiera en sådan. Leaderprojekt kan också vara ett al-

När Lagnö Bo byggdes hjälptes medlemmarna i bygggemenskapen åt att bygga väggar av uppgrävd lera för husbygget, blandat med halm och dynga. Sådana väggar finns på hela bottenvåningen, dvs väggar till 11 lägenheter. Foto: Anita Blom af Ekenstam.

Den 500 kvm stora Vinterträdgården är en gemensam kollektivyta på Lagnö Bo. Foto: Anita Blom af Ekenstam.

alternativ. Projektlötsen ger er bygggemenskap den expertis ni behöver i samverkan med kommun, byggbolag m m och kan hjälpa gruppen att undvika misstag och fallgropar.

- Planera gemensamma ytor och funktioner som passar visionen.
- Ta fram ett färdigt bostadsprogram och hitta en modell för finansiering (byggemenskapen måste ha minst 30 % eget kapital för att kunna söka banklån).
- Sök kapital: insatser från medlemmarna, hitta investerare som vill gå in med förlagsinsatser eller bli investerande medlemmar i er ekonomiska förening eller köpa aktier i ert AB/AB (svb). Crowdfunda i bygden. Det finns många vägar att undersöka. I Kvarnviks Strand i Åtvidaberg finansierades ett idéburet bostadsprojekt till en hög grad av en investerare med rötter i bygden.
- OBS! I skrivande stund finns inga lämpliga investeringsstöd hos Boverket för byggande av hyresrätter (ryktet säger att det sista stödet som är för äldreboenden ska försvinna), men håll koll på vad som händer i politiken. Saker kan ha ändrats när det är dags för er startgrupp att söka finansiering.

6. Rekrytera fler medlemmar

- Genomför informationsmöten och rekryteringskampanjer. Det är bra att börja med en kärngrupp som utvecklar projektet, men sedan behövs oftast fler medlemmar. Att ha en kölista är viktigt gentemot banken.
- Klargör vilka krav och förväntningar som ställs på nya medlemmar. Vilka är fullvärdiga medlemmar och vilka är kömedlemmar?
- Nya medlemmar har ofta nya idéer. Backa så lite som möjligt från den ursprungliga visionen och det bostadsprogram ni tagit fram (förutsatt att ni verkligen analyserat kostnaderna korrekt). Det kan bli dyrt att göra ändringar!

7. Genomförande och byggfas

- Ansök om bygglov och andra nödvändiga tillstånd.
- Säkra bankfinansiering (byggnadskreditiv) och kontraktera byggentreprenörer. Se till att ha en noggrant beräknad kalkyl och ställ krav på byggaren att acceptera ert fasta pris (tillkommer oförutsedda kostnader ligger det på byggbolaget).
- Organisera byggprocessen och involvera medlemmarna i olika skeden. Vissa byggemenskaper har fått ned totalpriset genom egna insatser under byggnadskedet (t ex målning och byggstäd) och genom nära samverkan med lokal byggare (förtroendeentreprenad).

8. Inflyttning och förvaltning

- Skapa en plan för långsiktig förvaltning av boendet.
- Utveckla rutiner för skötsel av gemensamma ytor och gemenskapen i boendet.
- Skapa studiecirkel, aktivitetsgrupper och fester. Är ni intresserade av självhushållning tillsammans? Nu är det dags att sätta igång!
- Fundera gärna på att aktivera er i någon av organisationerna Föreningen för byggemenskaper eller Kollektivhus Nu, beroende på bostadsprojektets inriktning. Er erfarenhet kommer att vara värdefull för nya startgrupper.
- Sammanfattningsvis är det ett avancerat projekt att bygga flerbostadshus tillsammans på detta sätt och listan ovan ger mest en översikt. Coompanion erbjuder därför en kostnadsfri studiecirkelhandledning som vem som helst kan använda för att mer fördjupat förstå processen och komma igång. Den finns på coompanion.se/byggabo.

Länkar/lästips

Litteratur

Coompanions broschyr *Bygga och bo hållbart tillsammans* (finns gratis på coompanion.se/byggabo)

Coompanions broschyr *Guide till finansiering av ditt sociala entreprenörskap* (finns gratis på coompanion.se/byggabo)

Bygg smart på landsbygden (Casserstedt och Johansson, 2021)

Gemenskap och samarbete i kollektivhus och bogemenskap (Kärnekull et al, 2019)

Byggemenskaper – handbok om att bygga tillsammans (Wessel & Hedström)

Rekommenderade hemsidor

www.coompanion.se/byggabo – Coompanions hemsida om idéburen bostadsutveckling

byggemenskap.se – Föreningen för byggemenskaper

kollektivhus.se – Kollektivhus NU

www.socialtbyggande.se – konferensen för idéburet och socialt byggande

bygg.bolhop.co – portalen ByggBolhop

lagnobo.wordpress.com – Lagnö Bo

kuab.eu – Kiladalens Utveckling AB (svb)

helasverige.se – Hela Sverige Ska Leva

mikrofonden.se – Mikrofondens

nygarn.se – Nygarns Utveckling AB (svb)

hogslattsvanbo.se – Hogslatts vänboende

projektkaxas.se – Projekt Kaxås

kvarnviksstrand.se – Kvarnviks Strand

theoryintopractice.se/max4lax – Max4Lax

forenadesolhem.se – Förenade Solhem

Inspiration från Danmark och Norge

svanholm.dk/kollektivet – Svanholm

andelssamfundet.dk/da1 – Hjortshøj

permatopia.dk/english – Permatopia

svartlamon.org – Svartlamon

Videoer

Coompanion Sveriges spellista *Introduktion till bygg & bogemenskaper* på Youtube

Studiecirkel

På www.coompanion.se/byggabo finns en kostnadsfri handledning för alla intresserade, med eller utan studieförbund. Den kan hållas fysiskt eller digitalt.

JONAS LAGANDER är diplomerad rådgivare och projektledare på Coompanion Östergötland, bor i Norrholm utanför Norrköping strax invid Göta kanal, gillar regenerativ matproduktion/utveckling i alla dess former och är ordförande för ett biodlingskooperativ. Han har deltagit i flera utvecklingsprojekt om bygg- och bogemenskaper. BRIDGET WEDBERG är senior rådgivare på Coompanion Roslagen, bor i Roslagen på Veda gård, vill värna skogens och jordens liv och människans lust att göra skillnad och engagera sig för ett värdigt liv. Är ordförande för Mikrofondens Öst och självhushållsdlare.

äter.se/ ☎ 225-42 ☎ kooperativ
jonas-lagander@bridget-wedberg.se

Coompanion Östergötland och Coompanion Roslagen har producerat denna artikel inom ramen för projektet BästBo, som finansieras av FORMAS. Samarbetspartners i projektet är Linköpings Universitet, Marie Cederschiölds Högskola och Kiladalens Utveckling AB (svb).